

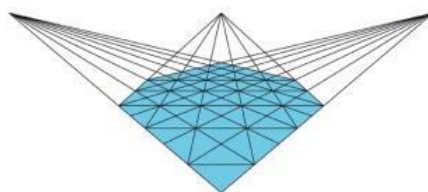
Pilot webarchivering

Eindrapport pilot gemeente Middelburg en het Zeeuws Archief

ZEEUWS ARCHIEF

Versie:1.0
27-06-2017

Inhoud

Managementsamenvatting	1
1. Inleiding	2
2. Doelstellingen	2
3. Aanpak	3
4. Resultaten	4
5. Conclusie, aanbevelingen en vervolgstappen	7
Bijlage 1 Schets van de pilot	9
Bijlage 2 Bij de pilot betrokken personen	10

Managementsamenvatting

De website www.middelburg.nl speelt een belangrijke rol in het contact met burgers en bedrijven en fungeert in toenemende mate als digitaal stadskantoor. Websites vallen onder de Archiefwet en dienen te worden bewaard. Sinds 2011 archiveert marktpartij Capsis één keer per week de website door het maken van snapshots (momentopnames). De vraag is in hoeverre deze vorm van archivering voldoet aan de eis van duurzame toegankelijkheid. Om deze vraag te beantwoorden is met het Zeeuws Archief afgesproken een pilot uit te voeren met de gemeentelijke website. Het Zeeuws Archief beschikt over een e-Depot en voert verschillende pilots uit met Zeeuwse overheden om ervaring op te doen met de opname van verschillende soorten digitale bestanden. Deze pilot paste uitstekend in deze ontwikkeling. In juli 2016 werd gestart en de afronding vond plaats in juni 2017.

De scope van de pilot bestond uit drie onderdelen. In de eerste plaats zijn de snapshots van Capsis opgenomen in het e-Depot. Vervolgens werd de live website van de gemeente opgenomen in het e-Depot. Beide opnames zijn succesvol verlopen. Voor het raadplegen van de inhoud is nog wel aanvullende actie nodig. Zo moet Capsis zorgen dat de snapshots onafhankelijk van de eigen applicatie te raadplegen zijn. Om ook de live website zonder enig hulpmiddel te kunnen bekijken in het e-Depot dient de betreffende software nog doorontwikkeld te worden. Naast deze twee vooral technische onderdelen is het ook van belang om de organisatie en het beheer goed te regelen. Een van de aanbevelingen is dan ook dat de gemeente een handboek webarchivering opstelt waarin onder meer de verantwoordelijkheden van het beheer van de website worden geregeld, de onderdelen en de onderlinge samenhang inzichtelijk worden gemaakt, de eisen van wet- en regelgeving in kaart worden gebracht en de frequentie van archivering en de termijn van overbrenging naar het Zeeuws e-Depot worden bepaald.

Webarchivering staat zowel nationaal als internationaal nog in de kinderschoenen en is volop in ontwikkeling. Dit rapport is weliswaar het eindproduct van de pilot, maar is veelmeer een basis om verdere stappen te zetten.

1. Inleiding

De website www.middelburg.nl speelt een belangrijke rol in het contact met burgers en bedrijven en fungeert in toenemende mate als digitaal stadskantoor. Dit past in de ontwikkeling waarin sites van overheden uitgroeien tot het voornaamste portaal voor de digitale dienstverlening en het verrichten van transacties. Daarnaast gebruiken gemeenten websites om informatie te verspreiden waaraan burgers en bedrijven, zo blijkt uit jurisprudentie, rechten kunnen ontleen. Ze vallen onder de werking van de Archiefwet, zijn in de gemeentelijke selectielijst 2017 als te bewaren aangemerkt en dienen duurzaam toegankelijk te worden bewaard. De gemeente kan daarom niet volstaan met het in de lucht houden van de website omdat hiermee de volgende belangen in het geding komen:

- het belang van de bedrijfsvoering (waaronder het juridisch en financieel belang);
- het politiek belang (waaronder het verantwoordingsbelang);
- het maatschappelijk belang (het belang van de recht- en bewijszoekende burger, het historisch belang en het erfgoedbelang).

Voor het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Middelburg was het bovenstaande aanleiding om de gemeentelijke website te archiveren. Sinds 2011 archiveert de gemeente met het pakket Presurf van marktpartij Capsis volgens een vastgestelde frequentie (één keer per week) snapshots (momentopnames) van de website. Daarnaast legt de gemeente incrementele snapshots vast. Deze bevatten nieuwe informatie die in de vorige opname nog niet was opgenomen. De vraag is in hoeverre deze vorm van archivering voldoet aan de eis van duurzame toegankelijkheid.

Sinds 2015 beschikt het Zeeuws Archief over een e-Depot dat onderdeel is van de landelijke infrastructuur voor duurzame opslag van het Nationaal Archief. Ook Zeeuwse overheden kunnen aansluiten op deze voorziening waardoor digitale informatie duurzaam toegankelijk gehouden wordt en ook in de toekomst beschikbaar is. Het Zeeuws Archief voert verschillende pilots uit om ervaring op te doen met het opnemen van verschillende soorten digitale bestanden in het e-Depot. Het voorstel van de gemeente Middelburg om een pilot uit te voeren met de gemeentelijke website paste uitstekend in deze ontwikkeling. Deze pilot startte in juli 2016 en liep tot en met juni 2017.

Website-archivering staat zowel nationaal als internationaal nog in de kinderschoenen en is volop in ontwikkeling. Dit rapport is weliswaar het eindproduct van de pilot, maar is veelmeer een basis om verdere stappen te zetten. Welke dit zijn wordt hierna beschreven.

2. Doelstellingen

Bij de start van de pilot zijn de volgende doelstellingen geformuleerd:

- Inzicht krijgen in webarchivering en hoe bij deze vorm van archivering aan de eis van duurzame toegankelijkheid moet worden voldaan;
- Inzicht krijgen in de verschillende onderdelen en informatiebronnen van de website van de gemeente en hoe deze zich tot elkaar verhouden;

- Ervaring opdoen met het opnemen van snapshots en een live website in het e-Depot;
- Inzicht krijgen in de vraag of het opnemen van een live website de archivering door middel van snapshots mogelijk overbodig maakt;
- Bouwstenen aanleveren voor het regelen van de organisatie en het beheer van de website binnen de gemeente.

3. Aanpak

In dit rapport staat webarchivering centraal. Het is nodig om hierbij onderscheid te maken tussen webarchivering in algemene en webarchivering in archiefwettelijke zin. Het archiveren van websites in algemene zin vindt al langer plaats, maar in de meeste gevallen worden deze één of hooguit enkele keren opgeslagen. Zo archiveert de Koninklijke Bibliotheek websites van organisaties waarbij het collectiebelang voorop staat. In dit rapport gaat het echter voornamelijk om webarchivering in archiefwettelijke zin. Dit betekent dat een website bij een zorgvuldig vastgestelde frequentie wordt gearchiveerd en dat zowel de presentatie als de inhoud van de website in samenhang worden vastgelegd.

De gemeente en het Zeeuws Archief hebben gezamenlijk de scope van de pilot bepaald:

- **Het opnemen en beschikbaar stellen van de door Capsis gearchiveerde snapshots van de website uit een bepaalde periode in het Zeeuws e-Depot**
Gekozen is voor het eerste kwartaal van 2012. De vraag is of de snapshots van Capsis voldoen aan de voorwaarden om opgenomen te worden in het e-Depot en zo niet wat er nog gedaan moet worden om opname mogelijk te maken.
- **Het opnemen en beschikbaar stellen van de huidige 'dynamische' website in het Zeeuws e-Depot**
De beschikbaarheid van een Zeeuws e-Depot roept de vraag op of het mogelijk is om een live website op te nemen in het e-Depot zonder tussenkomst van derden.
- **Het in kaart brengen welke acties nodig zijn om de organisatie en het beheer van webarchivering op een juiste wijze te regelen**
Waar bij de onderdelen 1 en 2 de techniek een belangrijke rol speelt, staan hier de organisatie en het beheer centraal. Dit betekent onder meer dat verantwoordelijkheden goed belegd zijn en dat rekening gehouden wordt met wet- en regelgeving zoals de Auteurswet en de Wet Bescherming Persoonsgegevens.

De gemeente en het Zeeuws Archief hebben veelvuldig overleg gehad. Verder is er verschillende keren contact geweest met het Nationaal Archief en Capsis over het opnemen van de snapshots van de website (punt 1) en de live website (punt 2). We hadden Capsis graag vanaf de start bij de pilot betrokken, maar door drukte bij deze leverancier bleek dit helaas niet mogelijk. Wel heeft er op 8 juni 2017, in de eindfase, een bespreking plaatsgevonden met Capsis waarbij ook andere archiefinstellingen aanwezig waren als mogelijke opmaat naar (landelijke) afspraken met verschillende partijen over webarchivering.

De archivering van sociale media blijft buiten scope van deze pilot.

4. Resultaten

Hieronder worden aan de hand van de onderdelen uit de scope de resultaten belicht

- **Het opnemen en beschikbaar stellen van de door Capsis gearchiveerde snapshots van de website uit een bepaalde periode in het Zeeuws e-Depot**

De gemeente heeft een usb-stick aangeleverd met bronbestanden. Deze bestanden bestonden uit de snapshots van de website uit het eerste kwartaal van 2012. De inhoud bevatte vijf volledige snapshots en tien incrementele snapshots. Een volledige snapshot archiveert de complete site terwijl bij een incrementele snapshot alleen de wijzigingen worden gearchiveerd. De bestanden waren ingepakt in een zogenaamd 'gz-formaat'. Omdat we geen ingepakte bestanden kunnen opnemen in het e-Depot hebben we met behulp van een apart programma (7-Zip) de bestanden uitgepakt. Hieruit kwam naar voren dat Capsis gebruik maakt van zogenaamde WARC-bestanden. 'WARC' is een formaat dat behoort tot de zogenaamde voorkeursformaten voor het Zeeuws e-Depot waarmee op dit punt voldaan wordt aan de eisen.

Van een van de snapshots is een zogenaamde Submission Information Package (SIP) gemaakt. Een SIP is een set digitale informatieobjecten met bijhorende inhoudelijke en technische metadata dat bedoeld is voor opname in het e-Depot. Deze SIP is met succes opgenomen in het e-Depot met behulp van de standard manual ingest workflow. Het raadplegen van de snapshot bleek echter nog niet mogelijk. Om dit op te lossen hebben we geprobeerd om de snapshot buiten het e-Depot om te raadplegen. Hiervoor hebben we een Web Archive Player (versie 1.4.7) gebruikt. Een Web Archive Player is een generiek hulpmiddel om webarchief te bekijken. Dit bleek echter niet mogelijk. Duidelijk werd dat de oorzaak gelegen is in de wijze van opbouw van de WARC-bestanden. Capsis heeft toegezegd dit aan te passen waardoor het mogelijk wordt om snapshots te raadplegen onafhankelijk van de applicatie van Capsis.

- **Het opnemen en beschikbaar stellen van de huidige 'dynamische' website in het Zeeuws e-Depot**

Ook de opname van een live website in het e-Depot is succesvol verlopen. Raadpleging met behulp van de Web Archive Player bleek eveneens mogelijk. Het moet echter ook mogelijk zijn om zonder dit hulpmiddel de website te bekijken. Deze functie is weliswaar aanwezig in de huidige versie van Preservica, maar dient nog doorontwikkeld te worden.

- **Het in kaart brengen welke acties nodig zijn om de organisatie en het beheer van webarchivering op een juiste wijze te regelen**

Gaandeweg de pilot werd het idee geopperd om een gemeentelijk handboek webarchivering te maken waarin alle aspecten rondom organisatie en beheer zijn ondergebracht.

Eind 2016 heeft de Erfgoedinspectie het rapport 'Webarchivering bij de centrale overheid' uitgebracht. Dit rapport heeft geleid tot Kamervragen. De Minister van

OCW heeft vervolgens aan de Kamer de toezegging gedaan dat er in de tweede helft van 2017 door de Algemeen Rijksarchivaris een handreiking opgesteld wordt, gericht op de archivering van websites en uitingen op sociale media. Deze handreiking kan vervolgens gebruikt worden om een organisatiespecifiek handboek voor de gemeente te maken.

Het is de bedoeling dat ons idee en het generieke handboek dat voortkomt uit het landelijke initiatief tot één handboek voor de gemeente leiden. Vooruitlopend op de handreiking dienen in ieder geval – los van de techniek – de hieronder genoemde onderwerpen geregeld te worden. Uitgangspunt hierbij is dat de gemeentelijke handreiking zich richt op het proces vanaf het creëren van informatie voor de live website tot het overbrengen hiervan naar het Zeeuws e-Depot.

Verantwoordelijkheden

Het beheer van een website is niet alleen een zaak van de afdeling communicatie en voorlichting. Organisatieonderdelen die verantwoordelijk zijn voor het informatiemanagement en de digitale archivering dienen hierbij betrokken te worden omdat de website meer en meer kan worden getypeerd als een online stadskantoor.

Frequentie

Op dit moment wordt de website één keer per week gearchiveerd. De vraag of dit voldoende is kan alleen beantwoord worden door inzichtelijk te maken uit welke onderdelen de website bestaat en welke (wettelijke) functies de verschillende soorten informatie hebben waarbij het hieruit voortkomende resultaat naast relevante wet- en regelgeving gelegd wordt. Op basis hiervan kan een al dan niet gewijzigde frequentie worden vastgesteld. Uitgangspunt hierbij is dat de gemeente geen juridische of financiële risico's loopt, cultuurhistorisch erfgoed wordt veilig gesteld en de gemeente geen imagoschade oploopt.

Wet- en regelgeving

Voor (gearchiveerde) websites zijn onder meer de Auteurswet en de Wet bescherming persoonsgegevens (Wbp) van toepassing. Eerstgenoemde wet regelt het auteursrecht van rechthebbenden. Het is van belang dat de gemeente zich realiseert dat de website onderdelen kan bevatten die een regeling met een rechthebbende noodzakelijk maken. Aan het omgaan met persoonsgegevens stelt de WBP eisen. Door te voldoen aan die eisen wordt de privacybescherming van burgers geborgd.

Soorten websites

De pilot heeft zich gericht op de gemeentelijke website, maar de gemeente heeft of is betrokken bij meerdere websites. Het gaat hierbij om websites met een speciaal doel (zoals de websites www.koninginnestad.nl over Koninginnedag 2010 en www.giromiddelburg.nl over de Giro d'Italia in Middelburg in 2010) of websites in de keten (zoals die van de Regionale Uitvoeringsdienst Zeeland). Verder zijn er talloze particuliere sites binnen het grondgebied van de gemeente. Weliswaar vallen deze buiten de pilot, maar het Zeeuws Archief dient in zijn functie van gemeentearchief

Middelburg wel beleid te ontwikkelen voor het archiveren hiervan ook al gaat het hier niet altijd om webarchivering in archiefwettelijke zin, maar om het acquireren van archieven (waar websites deel van uitmaken) in hun complementaire rol op overheidsarchieven.

Overbrenging naar het Zeeuws e-Depot

Op grond van artikel 12 van de Archiefwet dienen archiefbescheiden die niet voor vernietiging in aanmerking komen en ouder zijn dan twintig jaar overgebracht te worden naar een archiefbewaarplaats (e-Depot) met de mogelijkheid om tot vervroegde overbrenging over te gaan. In een digitale context is een termijn van 20 jaar echter veel te lang. Een termijn van bijvoorbeeld 3-5 jaar ligt meer voor de hand omdat de termijn van overbrenging naar het e-Depot hiermee sterk verkort wordt wat de duurzame toegankelijkheid ten goede komt.

Los van de afzonderlijke onderdelen zijn er enkele aspecten die aparte aandacht verdienen:

De website na archivering

De website www.middelburg.nl biedt gebruikers tal van mogelijkheden. De site bevat externe links en met behulp van DigiD kunnen online zaken geregeld worden zoals het reserveren van een trouwlocatie en het melden van wateroverlast of een kapot verkeersbord. Hoewel een gearcheerde website een live website zo dicht mogelijk moet benaderen, zijn de hierboven genoemde services na archivering verleden tijd. Voor een website worden allerlei bronnen gebruikt zoals databases. Deze vallen eveneens onder de Archiefwet, maar worden niet als onderdeel van de website gearcheerd. Een gearcheerde website is een bevroren site die geen interactieve functie meer heeft maar die wel goed weergeeft welke mogelijkheden er bestonden en tot welke (rechts)gevolgen die leiden. Een overzicht waaruit duidelijk wordt uit welke onderdelen en informatiebronnen (zoals bijvoorbeeld databases) de gemeentelijke website bestaat en welke koppelingen er zijn is dan ook noodzakelijk voor verantwoord informatiebeheer. Deze specifieke architectuurplaat ontbreekt nog.

Toegankelijkheid

Ook na archivering dient de website optimaal toegankelijk te zijn. Dit betekent dat de metadatering in orde moet zijn. De gemeente is bezig om het zogenaamde Toepassingsprofiel Metadatering Lokale Overheden (TMLO) toe te passen op de verschillende applicaties. Dit toepassingsprofiel draagt bij aan de toegankelijkheid van informatie en de uitwisseling van informatie tussen overheden. Toch lijkt dit document minder geschikt voor de metadatering van websites. Wel dienen in principe alle zoekmogelijkheden die een live website en het archiefbeheersysteem van het Zeeuws Archief bieden aanwezig te zijn. Dit leidt tot de volgende toegankelijkheidseisen:

- Goede beschrijving op hoofdlijnen met vermelding van de data van de gearcheerde websites in een boomstructuur;
- Presentatie en inhoud worden in samenhang vastgelegd en bewaard waarbij het archivalische principe van het handhaven van de oude orde in tact blijft.

5. Conclusie, aanbevelingen en vervolgstappen

Conclusie

De pilot heeft heel veel informatie opgeleverd. Als we de eindresultaten relateren aan de doelstellingen uit hoofdstuk 2, dan kunnen we concluderen dat er meer inzicht is ontstaan in webarchivering en heeft geleid tot een betere bewustwording van het belang hiervan. Het inzicht in de verschillende onderdelen en informatiebronnen van de gemeentelijke website en hun onderlinge samenhang is nog onvoldoende vanwege het ontbreken van een gemeentelijke architectuurplaat van de website. Met het opnemen van snapshots en de live website in het e-Depot is veel ervaring opgedaan. Het optimaliseren van de raadplegingsfunctie vergt nog aanvullende acties, maar mede door de constructieve samenwerking met het Nationaal Archief en Capsis is er vertrouwen dat deze ontwikkeling tot een goed einde wordt gebracht. De vraag of het opnemen van een live website de tijdelijke archivering door een marktpartij overbodig maakt is op dit moment nog niet te beantwoorden. De laatste doelstelling, het aanleveren van bouwstenen voor de organisatie en het beheer van de website heeft concreet geleid tot de aanbeveling om hiervoor een handboek te maken. De eerste aanzet hiertoe – zie hoofdstuk 4 – is gegeven, maar dient zo snel mogelijk een vervolg te krijgen. Het moet er toe leiden dat het proces webarchivering vanaf het creëren van informatie voor de live website tot het overbrengen hiervan naar het Zeeuws e-Depot geborgd is.

Aanbevelingen en vervolgstappen

Gemeente Middelburg/Zeeuws Archief

- Maak afspraken over de overbrenging van de website naar het Zeeuws e-Depot.

Gemeente Middelburg

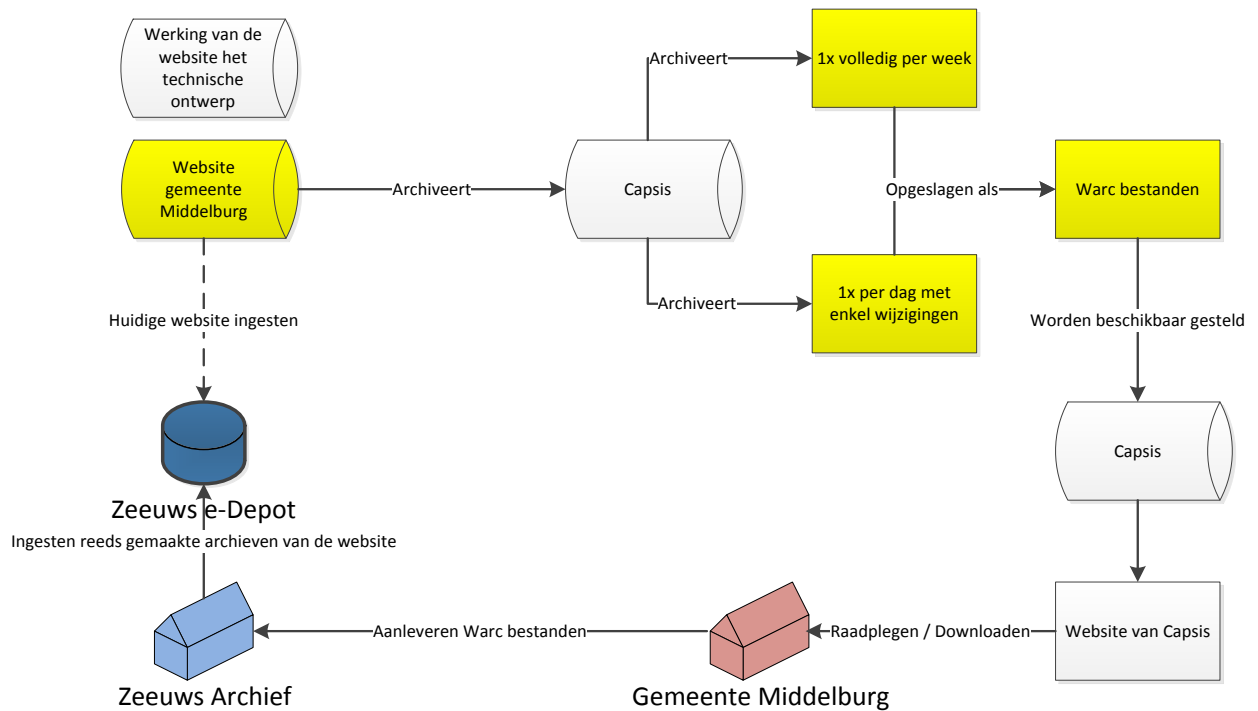
- Ontwikkel een handboek webarchivering voor de gemeente Middelburg. Maak hierbij gebruik van het nog te verschijnen generieke handboek van het Nationaal Archief. Besteed in het handboek minimaal aandacht aan de volgende aspecten:
  - Het beleggen van de verschillende verantwoordelijkheden in het proces;
  - De frequentie van archiveren;
  - Eisen uit wet- en regelgeving (zoals de Auteurswet en de Wet bescherming persoonsgegevens);
  - De verschillende websites die bestaan naast www.middelburg.nl;
  - Afspraken over de archivering en overbrenging naar het Zeeuws e-Depot;
  - De procesbeschrijving van de (technische) opname van snapshots in het e-Depot inclusief specificaties.
- Maak inzichtelijk uit welke onderdelen (inclusief achterliggende bronnen) de website bestaat en hoe deze zich tot elkaar verhouden, mede als basis voor het handboek webarchivering.

Zeeuws Archief

- Onderzoek of het opnemen van de live website in het e-Depot (in de toekomst) een mogelijk alternatief is voor tijdelijke archivering door een marktpartij;

- Zorg dat leveranciers bij volgende pilots vanaf de start betrokken worden;
- Ontwikkel beleid voor het opnemen en beschikbaar stellen van particuliere websites.

Bijlage 1 Schets van de pilot

Bijlage 2 Bij de pilot betrokken personen

Gemeente Middelburg

Karen Bermingham

Christine Reule

Edward van Unnik

Manon Weidema

Zeeuws Archief

Hanneke van Aalst

Leo Hollestelle

Kees de Ridder

Stefan Schrier

Nationaal Archief

Jeroen van Luin

Capsis

Frans-Willem Duijnhouwer